

Others, opposed to methods of “psychological displacement” and the economic boycott – methods of power. In some statements against Jews living in villages, they recruited a special force the instances of physical violence against them. The range of variation of ethno-social conflicts – anti-Jewish riots were initiated by the Polish political actors with the participation of Ukrainian peasants. It is alleged that interethnic competition in West-Ukrainians villages, which in some cases has signs Modified ethno-social conflict served as an additional factor to mobilize groups – Ukrainian, Polish and Jewish.

Key words: Ukrainians, Jews, conflict, interethnic competition, scarce resources, West-Ukrainian lands, Austria-Hungary.

УДК 94 (477.83/.86) “1900–1914”
ББК 63.3 (4 Укр) 52

Андрій Королько

СІЧОВИЙ РУХ НА ПОКУТТІ (1900–1914 рр.): ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСЕРЕДКИ ТА ЇХ ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

У статті проаналізовано передумови зародження січового руху в регіоні, висвітлено процес створення січових товариств, їх практична діяльність та протидія з боку місцевих властей, розкрито співпрацю покутських і буковинських “Січей”.

Ключові слова: Покуття, “Січ”, січовий рух, “Народна спілка”, Буковина.

Наприкінці ХІХ ст. – на початку ХХ ст. в Австро-Угорській імперії відбувається піднесення національного руху народів. Почали виникати різноманітні спортивні та протипожежні організації. Піднесенню національної свідомості української галицької молоді сприяла широка парамілітарна діяльність густої мережі протипожежно-руханкових осередків товариства “Січ”. Центром формування цих молодіжних товариств стало Покуття. Саме тут 1900 р. з’явилася перша “Січ” у Галичині в с. Завалля Снятинського повіту.

У пропонованій статті Покуття окреслене територіями Снятинського, Городенківського, Тлумацького, північно-східної частини Тисменицького, більшості Коломийського (без південної частини) районів Івано-Франківської області. На той час до складу Покуття входили Снятинський, Коломийський, Городенківський і Товмацький (Тлумацький) повіти. Певні труднощі у визначенні кордонів регіону пов’язані зі специфікою географічного розташування й локалізацією його меж істориками, етнологами, географами, мовознавцями [31; 36; 38; 45–46; 48].

Метою цієї статті є комплексне дослідження змісту та основних форм діяльності товариства “Січ” на Покутті. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: показати передумови зародження січового руху в регіоні, простежити процес створення січових товариств, їх практичну діяльність та протидію з боку місцевих властей, розкрити співпрацю покутських і буковинських “Січей”.

Важливим джерелом для дослідження означеної проблеми є мемуари. Найціннішим джерелом є спогади Кирила Трильовського, де він детально описав січовий рух початку ХХ ст. Комплексною працею мемуарного характеру є пропам’ятна книга-альманах “Січей” “Гей, там на горі “Січ” іде”, впорядкована сином К.Трильовського Петром і видана в Канаді [13]. До спогадів учасників слід підходити обережно, адже в них трапляються неточності, інколи спотворення деяких фактів і явищ. Попри всі недоліки, велику інформативність мають спогади С.Глушка, Т.Кобзея, А.Мохорука, І.Кейвана, І.Киріяка, С.Мусійчука, Ф.Дмитерка, М.Марунчака, І.Макуха, В.Підлісецького, Д.Червінського.

У радянській час дослідження січового руху майже не торкалися. Працям цього періоду притаманна політична заідеологізованість, спрощений і викривлений підхід до

форм і методів діяльності тогочасних українських громадсько-культурних та політичних організацій і партій.

У часи незалежної Української держави з'явилося чимало публікацій із вивчення даної проблеми. Розглядаючи український молодіжний рух початку ХХ ст., торкаються діяльності товариства “Січ” І.Андрухів [27], О.Вацеба [30], М.Трофим'як [49]. Вагомий внесок у дослідження окремих аспектів січового руху на Покутті здійснили О.Добрянський [34], І.Монолатій [43–44], П.Арсенич [29], М.Лазарович [39], М.Литвин, К.Науменко [40], Б.Якимович [51]. Проте найбільше уваги приділив висвітленню цієї проблеми чернівецький історик Микола Гуйванюк, який в окремому дослідженні розглянув передумови зародження січового руху, простежив утворення перших “Січей” у Галичині й Буковині, розкрив його структуру, протипожежну та гімнастичну діяльність, соціально-економічну, політичну та культурно-освітню роботу [33].

Активно організовуються й проводяться всеукраїнські та регіональні науково-практичні конференції на теренах Покуття. Слід виокремити конференції, присвячені 95- і 100-річчю заснування пожежно-гімнастичного товариства “Січ” у с. Завалля Снятинського району (1995 і 2000) [37], пам'яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, яка відбулася 17 травня 2007 р. [41]. Під час проведення цих конференцій провідні науковці Львова, Івано-Франківська, Чернівців, Коломиї та місцеві краєзнавці торкалися різних аспектів діяльності січових товариств Галичини.

Період кінця ХІХ ст. характеризується конфліктом між молодшим та старшим поколіннями галицьких радикалів, розколом радикальної партії у 1899 р. “Молоді” радикали, очолювані С.Даниловичем, К.Трильовським та Л.Бачинським, узяли на себе ношу створення на Покутті українських молодіжних товариств “Січ”.

Під впливом радикалів у регіоні почали створюватися товариства “Народні спілки”, мета яких полягала в піднесенні життєвого та освітнього рівня українців. Їхній статут передбачав досить широкий спектр діяльності. Зокрема: “... закладання читальень, бібліотек, кас ощадності і позичкових, <...> улекшуване без цілей заробіткових, набуване доброго насіння, машин, приладів господарських, <...> закладане шкіл рільничих, <...> устроюване відчитів і практичних демонстрацій рільничо-промислових, научних і забавних <...> видаване популярних часописів і книжок неполітичного змісту...” [2, арк.1], також наголошувалося на антиклерикальному характері товариств. На початок ХХ ст. у Коломийському та Снятинському повітах Галичини нараховувалося їх близько п'ятдесяти. О.Добрянський і М.Гуйванюк стверджують, що “Народні спілки” стали осередками Радикальної партії в селах Покуття і саме на них поклалися функції консультативних центрів при створенні та організації діяльності “Січей” [35, с.85].

Велику роль в організації творення “Січей” на Покутті здійснив особисто Кирило Трильовський. Його ідеологічні та політичні переконання значною мірою відбилися на характері й напрямках діяльності січових товариств [33, с.75].

Перша спроба К.Трильовського за участю молодого селянина Дмитра Солянича організувати руханково-пожежне товариство “Січ” у с. Устя Снятинського повіту наприкінці 1899 р. зазнала невдачі. Статут організації Галицьке намісництво відхилило, адже там ішлося про січову символіку (січові “ленти”), на яку намісництво вимагало окремого дозволу. Розуміючи, що це навряд чи дозволять зробити, подаючи статут для формування першої “Січі” у с. Завалля, К.Трильовський вилучив статті про січову символіку й таким чином unikнув повторної заборони [24, с.15–16; 47, с.131].

На думку українського історика Миколи Гуйванюка, вибір К.Трильовським села Завалля Снятинського повіту для започаткування січового руху був зумовлений тим, що тут на той час діяв один із найміцніших осередків радикальної партії на Покутті [33,

с.75]. Установчі збори Завальської “Січі” спочатку планувалися на 6 травня 1900 р. Газета “Буковина” помістила замітку завальських радикалів М.Одинського та М.Неделка, у якій повідомлялося, що “село наше є козацькою осадою і лежить в куті між Черемошем і Прутом, тож і не диво, що ми забагли у нім заложити новий козацький “кіш”. Наше товариство має на цілі плекане тілесних вправ, а предовсім оборону від огню. Перша “Чорна рада” (збори) відбуде ся дня 6 мая с. р. о 2 годині по полудни і запрошуємо на неї всіх селян і прихильників хлопської справи так з галицької, як і з буковинської сторони. Спішіть, отже, браття, а особливо ви, молодці-легінці, щоб причинити ся звеличання нашого товариства. Маємо надію, що побачивши нашу охорону і наші вправи під нашою рідною командою, наберете і ви охоти до закладання січових кошів. Здорові були!” [9, с.3]. Однак установчі збори завальської “Січі” були перенесені на 5 травня, оскільки днем пізніше “Міщанська читальня” в Снятині проводила вечорниці на честь Т.Шевченка [33, с.76].

У зазначений день, 5 травня 1900 р., до Завалля на відкриття “Січі” прибуло понад 200 селян із навколишніх сіл. Перші збори новоствореного січового товариства відбулися на подвір’ї місцевого селянина-радикала Іллі Маріянича. К.Трильовський та І.Сандуляк ознайомили селян із завданнями “Січей”, пояснили всі пункти січового статуту, роздали товариські відзнаки, привели січовиків до присяги на вірність народній справі. Потім відбулися “демократичні, як колись на Запорожжі”, вибори. Кошовим було обрано завзятого радикала М.Неделка. Орган радикальної партії “Тромадський голос” писав: “До “Січі” пристало поки що 40 членів – гарних, моторних легінів, з обличчя яких можна судити, що будуть оборонцями за правду і волю...” [11; 17].

К.Трильовський докладав значних зусиль, щоб започаткований ним січовий рух набув масового характеру. Уже 29 липня 1900 р. його стараннями було організовано свято Завальської “Січі” [7, т.2, арк.34], у якому взяла участь велика кількість мешканців навколишніх сіл. Незабаром, 14 жовтня 1900 р., відбулося радикальне віче в Коломиї за участю делегатів “Січі” із Завалля, на якому прозвучав заклик активніше закладати січові товариства у краї [7, т.2, арк.35; 33, с.81].

Серед січових осередків Снятинщини вирізнялася діяльність товариства у с. Джурів. “Січ” тут була заснована у 1901 р., його кошовим обрали завзятого радикала Федора Курилюка. Його дім став центром громадсько-культурного життя села. Тут одночасно примістилися й головний осередок “Січ”, і місцева українська читальня. Згодом почалося будівництво Народного Дому. Січове товариство долучилося й до кооперативного руху, заклавши крамницю споживчих товарів, яку місцеві жителі називали “козацьким склепом”. Частина зароблених коштів віддавали на будівництво Народного Дому. Хорунжий легіону українських січових стрільців Степан Глушко згадував, що тутешніх “січовиків” називали “безбожниками”. Спростовуючи таку думку, автор стверджував, що якраз Федір Курилюк “не тільки що неділі ходив до церкви, але й з дяком у крилосі не раз читав “Апостола” [14].

У селі Княже Снятинського повіту “Січ” була заснована у 1910 р. За вірець було взято організацію аналогічних товариств сусідніх сіл Завалля, Карлова, Видинова, де тамтешня молодь займалася спортивно-руханковою й протипожежною роботою. Цікаво, що старші жителі села кивали головами, говорячи: “Дурійка чіпається наших дітей!..” Старшина товариства дбала про те, щоб січовики, окрім шкільної освіти, читали газети та книжки. У читальні “Просвіта” у голос читали часописи “Громадський голос”, “Зорю”, “Хлопську Правду”, “Дзвін”, “Діло”, співали січові пісні, передусім марш «Гей, там на горі “Січ” іде!..» Однак перешкождали діяльності товариства священник, вїт і деякі старші жителі села. Тома Кобзей наголошує, що хоча й священник не любив “Січі”, принаймні всі січовики були віруючими християнами й кожної неділі та свята ходили до церкви, як і їхні батьки та діди: “Одначе ми в “Січі” обходилися без кропила і кадила, то може це й не подобалося нашому парохів!..” [18, с.123]. У селі

активно велася культурно-просвітня праця: ставилися імпрези, запрошувалися відомі громадсько-політичні й культурно-просвітні діячі, зокрема Кирило Трильовський, Василь Стефаник, Іван Сандуляк, Іван Семанюк (Марко Черемшина).

Одним із найактивніших представників січового руху на Снятинщині був селянин Іван Сандуляк. У 1884 р. він разом із К.Трильовським заснував у с. Карлів першу на Покутті народну читальню. Брав участь у створенні Радикальної партії. І.Сандуляк спільно з К.Трильовським засновував перші “Січі” на Покутті. У с. Карлів став першим кошовим “Січі”. У 1908 р. його обрано послом до Галицького сойму [16; 33, с.210].

Уродженець с. Вовчківці на Снятинщині, Гриць Запаринюк (Запаренюк) чимало спричинився до поширення січового руху. Неписьменний селянин, який добре орієнтувався в політичних питаннях, а у свої промови вкладав власні казки й притчі. Він приятелював із К.Трильовським, регулярно брав участь у різноманітних акціях Радикальної партії (народних зборах), де в палких промовах наголошував на необхідності піднесення культурного та освітнього рівня українського селянства. Товариськими були його стосунки з Іваном Франком. Каменяр гостював у нього в 1905 р. Г.Запаринюк також регулярно відвідував письменника у Львові. У період переслідування січового руху він неодноразово оскаржував перед вищими органами влади дії місцевих чиновників, що завдавали найбільшої шкоди січовим товариствам [33, с.201–202; 50, с.174; 47, с.116–117].

За підрахунками українського історика Миколи Гуйванюка, Снятинський повіт відзначався порівняно великою кількістю січових товариств. Їх нараховувалося: у 1900 р. – 1, 1901 р. – 6; 1902 р. – 7; 1903 – 13; 1904 – 36; 1905 р. – 37; 1906 р. – 38; 1907 р. – 39. Станом на 1909 р. у повіті діяло 42 “Січі” в 34 громадах, а в 1913 р. – 53 січові товариства [33, с.95–96; 1, т.3, арк.12].

На початковому етапі центром січового руху вважалася м. Коломия. Зокрема, у цьому місті у 1901 р. товариство “Народна спілка” на власні кошти видало січові статуту [35, с.85]. Тут знаходився видавничий центр січової періодики.

Петро Трильовський згадував: “Коломия на розі Костюшки й Валової, в якій було помешкання й адвокатська канцелярія д-ра Кирила Трильовського, містила в собі й централю Січей – “Головний січовий комітет”, головою якого був д-р Кирило Трильовський, а секретарем Іван Чупрей з Печеніжина”.

Високу оцінку діяльності Івана Чупрея дав сам Кирило Трильовський: “Це була незвичайно шляхотна людина, зрівноваженої вдачі, дуже працьовитий, а водночас скромний, тихої, але завзятої енергії...” Допомогавав редагувати брошури, календарі “Запорожець” й “Отаман”, читанку “Характерник”, місячник “Зоря”, двотижневик “Хлопська правда”, січові співаники. Відповідав за організацію всіх січових свят.

Помічниками К.Трильовського в організації січового руху були також Лесь Пушкар, який продавав січові ленти, топірці, медалі з погруддям Шевченка, прапори, червоні пера тощо; Володимир Кузьмич був інструктором, їздив по селах Покуття в неділю та у святкові дні навчати січовиків спортивним вправам. До “коломийського штабу” належали Петро Білоскурський, Ярослав Навчук, Осип Шпитко (Гриць Щипавка), автор січових пісень [24, с.21–23].

Коломийський січовий комітет обговорював і приймав рішення про заснування осередків “Січей”, зустрічав уповноважених від “Січей” [32, с.45; 47, с.132].

У квітні 1908 р. у Станиславові заснований “Головний січовий комітет” (ГСК), проте його центральний осередок знаходився в Коломиї. До його складу увійшли: Кирило Трильовський – голова, Іван Чупрей – секретар, Микола Лагодинський – скарбник, Іван Сандуляк Лукини – заступник голови. У березні 1919 р. у Коломиї до нової старшини “Головного січового комітету” (Українського Січового Союзу) належали Кирило Трильовський, Антін Онищук, Іван Чупрей, Петро Шекерик Доників, Кость Тимувський, Гриць Дувірак [24, с.23].

“Головний січовий комітет” обговорював і приймав рішення про заснування осередків “Січей”, зустрічав уповноважених від товариств. Головна функція ГСК полягала у виконанні ролі виразника інтересів та координатора всіх “Січей” у Галичині. 11 лютого 1910 р. ГСК прийняв постанову, згідно з якою до комітету увійшли кошові “Повітових Січей” [6, арк.2; 33, с.88].

Слід відмітити також, що Коломия була центром загальнокрайових січових свят. Тут відбулися перше (6 червня 1902 р.), друге (28 червня 1903 р.) і четверте (12 липня 1906 р.) січові свята. З ініціативи К.Трильовського 31 травня 1909 р. у Коломійі відбулося величаве січове свято на честь Івана Мазепи та згадки про битву під Полтавою в 1709 р. [35, с.89].

На початку ХХ ст. національно свідомим уважалось містечко Коршів Коломийського повіту. Окрім “Січі”, тут знаходилося товариство “Просвіта”, крамниця, яка була під контролем українців-радикалів. Натомість у сусідньому селі Велика Кам’янка була під впливом пароха-москвофіла (кацапа) о. Мардаровича і діяла читальня “Общества ім. М.Качковского”. Власне цей священник забороняв зорганізовувати “Січ” [22, с.133]. У період переслідувань січового руху, 13 жовтня 1913 р., Галицьке намісництво ліквідувало “Січ” у с. Велика Кам’янка Коломийського повіту “з причини <...> примушування окремих робітників до страйку рільничого” [5, арк.39; 33, с.96].

Непроста була ситуація й в інших селах Коломийського повіту. Зокрема, того ж 1913 р. місцева влада ліквідувала “Січ” у с. Рогиня як політично неблагонадійну організацію [5, арк.58].

Найбільш організованим товариством Коломийського повіту вважалась “Січ” у с. Балинці. Чимала заслуга в цьому була відомого громадського діяча, пароха о. Тита Войнаровського. Тут знаходилося найчисельніше товариство, яке в 1909 р. нараховувало 209 січовиків [8, арк.224].

Непростими були відносини між січовиками й москвофільсько налаштованою владою с. П’ядики. Товариство “Січ” засноване було у 1910 р. [25].

У с. Трач Коломийського повіту “Січ” була заснована 1906 р. (кошовий Микола Остащук, писар Дмитро Дмитерко) і вважалась активною в громадській роботі. Тутешні інструктори навчали руханкових вправ січовиків сусідніх сіл Дебеславці, Залуч над Прутом (теперішній Коломийський район), Трійця, Іспас, Микитинці. Цікаво, що до організаційної праці долучився й місцевий парох о. Вергун [15].

На 1912 рік у Коломийському повіті діяла 51 “Січ”. Більше половини таких організацій працювали досить активно. Найчисельнішою була “Січ” у Балинцях, яка в 1909 р. нараховувала 209 січовиків [8, арк.224.], інші січові товариства повіту мали від 50 до 100 членів. Усі “Січі” займалися культурно-просвітницькою роботою. Улаштували вечірки, театралізовані свята, вистави на національно-патріотичну тематику. Найбільшу бібліотеку мали такі “Січі”: Трофанівка – 123 книги, Корнич – 113 книг [8, арк.252, 242; 35, с.90].

Немає точних даних, коли зародився січовий рух на Городенківщині. Михайло Марунчак висловив припущення, що найшвидше січові осередки формувалися в тих населених пунктах, які прилягали до Снятинського й Коломийського повітів. Підтверджують таку думку й спогади сучасників. Андрій Мохорук відзначав, що перша “Січ” була заснована у 1900 р. у с. Топорівці. На перших її зборах промовляли Кирило Трильовський, Василь Стефаник і Лесь Мартович. Кошовим було обрано Андрія Мохорука [21]. Натомість Микола Гуйванюк стверджує, що топорівська “Січ” була заснована у 1902 р. [33, с.97]. Серед відомих односельців-січовиків був Гнат Стефанів – сотник австро-угорської армії, полковник Української Галицької армії та армії Української Народної Республіки.

Імовірно, ще до 1906 р. діяла “Січ” с. Глушків (кошовий Василь Гультай, званий Проців) і у с. Вербівці. Активністю своєї роботи відзначалась “Січ” с. Серафинці, яка

мала два осередки – на Вознесенському (кошовий Михайло Алиман) і Миколинському куті. Обидві містилися в читальнях товариства “Просвіта”, які заснував відомий радикальний діяч Микола Шлемкевич. Серед інших “Січей” городенківського краю відомо про роботу товариств сіл Городниця, Семаківці, Поточище, Копачинці, містечка Чернелиця [20, с.295]. З 20 червня 1907 р. числилася “Січ” у с. Передівання, але вона не проявляла активної діяльності, і на загальних зборах 13 лютого 1910 р. було прийнято рішення про її саморозпуск [3, арк.20]. Усього напередодні Першої світової війни в Городенківському повіті нараховувалося 33 “Січі” [12; 33, с.97].

У 1911 р. “Січі” Городенківського повіту брали масову активну участь у святкуванні ювілею – сторіччя від дня народження Маркіяна Шашкевича, представляючи свої хоріві колективи на відзначенні роковин галицького будителя в Городенці. У 1912 р. відбувся з’їзд “Січей” Городенківського повіту, у якому взяло участь 16 делегатів, присутнім був й український письменник Василь Стефаник [20, с.295–296; 26].

Напередодні Першої світової війни в Городенківському повіті нараховувалося 33 “Січі” [12, с.8; 33, с.97].

Іван Макух зазначав, що в Товмацькому (Тлумачькому) повіті “Січі” “росли як гриби по дощі на моїх очах” [19, с.185]. Кошовими “Січей”, як правило, були найактивніші діячі радикального руху, переважно середнього віку. Кропітку працю з організації роботи здійснював кошовий “Січі” с. Петрилів Гринь Забитовський. У день святкування церковно-релігійного свята св. Петра 12 липня у селі відбувалося Січове Свято, або, як ще інакше називали, січовий фестин. На площі над р. Дністер вимаршировували січовики з Петрилова й сусідніх сіл. Найкраще дійство, на яке приходило дивитись багато місцевого люду, – це майстерність керування човнами на бистроплинній річці Галичини. Цікаво, що організатор січового руху К.Трильовський додав прізвисько кошовому Гриню Забитовському “Чайка”, мабуть, за організацію такого “спектаклю” по р. Дністер [19, с.186]. Слід також додати, що товариство “Січ” у с. Петрилів було найбільш чисельним, у 1910 р. нараховувало 600 членів [8, арк.460].

У передмісті Товмача (Тлумача) Оболоні кошовий Іван Боберський* неодноразово влаштовував Січові Свята. Іван Макух уважав, що найсильніші “Січі” Товмацького повіту знаходились у с. Грушка, Олеша, Олешів, Горигляди, Нижнів і брали участь у Січових Святах у Коломиї, Городенці, Станиславові [19, с.186].

У с. Рошнів Товмацького повіту “Січ” була заснована у 1908 р. (кошовий Кость Татарин). Варто відмітити, що до формування товариства долучився польський учитель Домініко Павликевич. У цьому селі був створений жіночий осередок “Січі” – “дівоча чета” під керівництвом Юлії Липки, Марії Сухобокі, Софії Грималюк і Досі Дуткевич. Члени молодіжної громади виконували різноманітні спортивні вправи на околиці села, співали гуртом українські січові й народні пісні, танцювали коломийки. Серед січових пісень найбільше виспівували «Гей, там на горі “Січ” іде!..», “На вулиці трубка грає...” [23].

Станом на 1912 р. у Товмацькому повіті діяло 38 “Січей” [33, с.220].

Окремо слід згадати про формування осередку товариства “Січ” у м. Тисмениця. Членами-засновниками були: Максим Гриник (кошовий), Олекса Абрамчук (писар), Микола Польний, Петро Склеповий, Дмитро Лапихрущ, Василь Волощук, Степан Галига, Олекса Малишівський, Петро Рев’юк. На відміну від “Сокола”, членом “Січі” міг бути “кожний Русин або Русинка”, але лише “світського стану”, тобто не приймали до товариства священиків [4, арк.1–2; 28, с.166–167].

Січові осередки Покуття від самого початку встановили тісні стосунки з Буковинськими “Січами”. Буковинські українці уважно спостерігали, як створюються

* Не плутати з іншим Іваном Боберським (1873–1947), який був педагогом, організатором сокільсько-січового руху, автором назви “Пласт”, сприяв становленню Пласту.

перші “Січі” на Покутті. Уже через місяць після створення першої “Січі” у с. Завалля часопис “Буковина” подала передрук статті з галицького часопису “Громадський голос”, яка називалася “Січ”. Газета рекомендувала: “Тому, що Завалє в сусідстві Буковини, нехай наші люди навідають ся туди та подивлять ся, що воно таке. Може би й нам таке завести? Від огню сторожа всюди придалась би, як вона буде називати ся Січ, то ще ліпше. Нехай нам нагадає ся назва, що ми не нинішні та що інакше було колись між нами” [10].

Установлені були контакти К.Трильовського, І.Чупрея, І.Сандуляка з керівниками “Союзу Січей” на Буковині Т.Галіпом, Остапом та Ільком Поповичем, Г.Гордим. На першому пожежно-гімнастичному курсі в Чернівцях 1908 р. гімнастичних вправ учив делегат “Головного Січового Комітету” з Коломиї Осип Довганюк. Стало доброю традицією, що на відкриття сільських “Січей” Буковини приїжджали представники суміжних покутських сіл. В урочисте дійство перетворилося заснування у Вашківцях-над-Черемошем “Січі” 4 жовтня 1903 р., на яке приїхали січовики зі Снятинського повіту: Видинова, Микулинець, Карлова, Княжого, Завалля та двох “Січей” Залуччя. Вони виступали з показовими вправами, хоромим співом [42, с.41].

У свою чергу, представники буковинських “Січей” регулярно брали участь у січових святах, які проводилися на теренах Покуття. 31 травня 1909 р. на січове свято в Коломиї виїхали представники понад 30 “Січей” з музикою, хором. На залізничному вокзалі їх зустрічали К.Трильовський та І.Сандуляк. Буковинські січовики взяли активну участь у показових гімнастичних вправах. На січове віче в Снятині 1912 р. приїхало 516 буковинських січовиків. Олександр Добржанський відзначає, що спільні акції січовиків Буковини й Галичини стали школою єднання, виховання патріотизму та національної свідомості [34, с.417–418].

Таким чином, під впливом радикалів і створених ними “Народних спілок” січовий рух зародився на Покутті. Незабаром він поширився на інші терени Галичини й Буковини. Велику роль в організації “Січей” здійснив Кирило Трильовський, а Коломия стала координаційним центром січового руху. Покуття було осердям організації загальнокрайових січових свят – п’ять із шести таких заходів відбулися в Коломиї (1902, 1903, 1906, 1909 рр.) і Снятині (1912 р.). Місцеві “Січі” підтримували тісні стосунки з буковинськими “Січами”, про що свідчить взаємне перебування на різних святкових заходах. У зв’язку зі зростанням воєнної загрози відбувалася активізація січового руху. Напередодні Першої світової війни кількість пожежно-гімнастичних товариств “Січ” становила приблизно одну тисячу, лівова частина яких була зосереджена на Покутті. Через “Січі” пройшли десятки й сотні молодих жителів краю, які на все життя зберегли січову виправку, високу моральність та громадську активність. Саме вони стали основою формування українського січового стрілецтва, узяли участь у визвольних змаганнях українського народу 1918–1923 рр.

1. Центральний державний історичний архів, м. Львів (далі – ЦДАЛ України), ф. 146, оп. 8, спр. 882, арк. 1–980.
2. ЦДАЛ України, ф. 146 (Галицьке Намісництво), оп. 25, спр. 376, арк. 1–46.
3. ЦДАЛ України, ф. 146, оп. 25, спр. 1361, арк. 1–22.
4. ЦДАЛ України, ф. 146, оп. 25, спр. 5512, арк. 1–54.
5. ЦДАЛ України, ф. 146, оп. 70, спр. 1160, арк. 1–60.
6. ЦДАЛ України, ф. 312 (Українське спортивне товариство “Сокіл-Батько” у Львові), оп. 1, спр. 169, арк. 1–42.
7. ЦДАЛ України, ф. 663 (Михайло Павлик – громадський і політичний діяч), оп. 1, спр. 231, арк. 1–162.
8. ЦДАЛ України, ф. 847 (Головний січовий комітет у Львові), оп. 1, спр. 2, арк. 1–543.
9. Буковина (Чернівці). – 1900. – 4 травня.
10. Буковина (Чернівці). – 1900. – 31 травня (13 червня).
11. Громадський голос (Львів). – 1900. – 15 мая.
12. Січові вісті (Львів). – 1913. – № 1.
13. Гей, там на горі “Січ” іде!.. Пропам’ятна книга Січей / ред. П. Трильовський. – Едмонтон, 1965. – 432 с.

14. Глушко С. Гей там на горі “Січ” іде!.. / Степан Глушко // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 111–114.
15. Дмитерко Ф. “Січ” – Трач, пов. Коломия / Федір Дмитерко // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 131.
16. Кейван І. Великий мужик “січовик” Іван Сандуляк / Іван Кейван // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 115–121.
17. Кириак І. Як організувалася перша “Січ” в Завалю / Ілля Кириак // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 82–83.
18. Кобзей Т. Мої хлоп’ячі спогади / Тома Кобзей // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 122–125.
19. Макух І. Січовий рух в Товмаччині (Уривок зі спогадів “На народній службі”) / Іван Макух // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 185–188.
20. Марунчак М. Січовий рух Покуття й Городенщини / Михайло Марунчак // Городенщина. Історично-мемуарний збірник. Факсимільне видання. Т. ХХХІІІ / Наукове товариство ім. Шевченка. – Нью-Йорк ; Торонто ; Вінніпег, 1978. – С. 290–303. – Серія “Український архів”.
21. Мохорук А. “Січ” – Топорівці, пов. Городенка / Андрій Мохорук // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 126–127.
22. Мусійчук С. Як я бачив “Січ” на рідній землі... (Уривок зі спогадів) / Степан Мусійчук // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 133–136.
23. Підлісецький В. “Січ” – Рошнів, пов. Товмач / Василь Підлісецький, Василь Буник // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 188–191.
24. Трильовський К. З мого життя... (Уривок зі спогадів) / Кирило Трильовський // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 13–77.
25. Червінський Д. “Січ” – Пядики, пов. Коломия / Дмитро Червінський // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 138–139.
26. Яшан В. “Січі” в повіті Городенка / Василь Яшан // Гей, там на горі “Січ” іде! / ред. П. Трильовський. – К. : ВПОЛ, 1993. – С. 124–127.
27. Андрухів І. Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр. / Ігор Андрухів. – Івано-Франківськ, 1994. – 72 с.
28. Андрухів І. Тисмениця / І. Андрухів, С. Гаврилюк. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2002. – 486 с.
29. Арсенич П. Засновник “Січі” Кирило Трильовський / Петро Арсенич. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 76 с.
30. Вацеба О. Нарис з історії західноукраїнського спортивного руху / О. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – 230 с.
31. Глушко М. Історико-етнографічне районування Галичини: сучасний стан / М. Глушко // Карпати. Людина. Етнос. Цивілізація. – 2009. – № 1. – С. 8–17.
32. Грабовецький В. Коломия – колиска легендарних покутських “Січей” / Володимир Грабовецький // “Завальська “Січ” – початок масового руху національно-патріотичних сил за відродження української державності : матеріали наук.-теор. конф., 25 березня 1995 р., с. Завалля Снятинського району Івано-Франківської обл. – Снятин : Над Прутом, 1995. – С. 44–49.
33. Гуйванюк М. Січовий рух у Галичині й Буковині (1900–1914) / Микола Гуйванюк. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 254 с.
34. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / Олександр Добржанський. – Чернівці : Золоті литаври, 1999. – 574 с.
35. Добржанський О. Пожежно-гімнастичні товариства “Січ” Коломийщини як предтеча січового стрілецтва / Олександр Добржанський, Микола Гуйванюк // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття : матеріали Всеукр. наук.-теор. конф., присв. пам’яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007 р. / за ред. І. Монолатія. – Коломия : Вік, 2007. – С. 85–91.
36. Етнічні землі. Покуття // Заставний Ф. Д. Українські етнічні землі / Ф. Д. Заставний. – Львів, 1993. – С. 162–163.
37. “Завальська “Січ” – початок масового руху національно-патріотичних сил за відродження української державності : матеріали наук.-теор. конф., 25 березня 1995 р., с. Завалля Снятинського району Івано-Франківської обл. – Снятин : Над Прутом, 1995. – 96 с.
38. Ісаєвич Я. Покуття / Ярослав Ісаєвич // Довідник з історії України. А-Я / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доопр. і доповн. – К., 2001. – С. 589.
39. Лазарович М. Легіон українських січових стрільців: формування, ідея, боротьба / М. Лазарович. – Тернопіль : Джура, 2005. – 592 с.
40. Литвин М. Історія галицького стрілецтва / М. Литвин, К. Науменко. – Львів : Каменярь, 1990. – 200 с.
41. Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття : матеріали Всеукр. наук.-теор. конф., присв. пам’яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині,

- генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007 р. / упоряд., ред. І. Монолатія. – Коломия : Вік, 2007. – 312 с.
42. Масан О. Перші Буковинські “Січі” / Олександр Масан // “Завальська “Січ” – початок масового руху національно-патріотичних сил за відродження української державності : матеріали наук.-теор. конф., 25 березня 1995 р., с. Завалля Снятинського району Івано-Франківської обл. – Снятин : Над Прутом, 1995. – С. 35–44.
43. Монолатій І. Образ власного війська у становленні українського національного руху / І. Монолатій // Лицарі рідного краю: січово-стрілецька традиція в історії, культурі та мистецтві України ХХ століття : матеріали Всеукр. наук.-теор. конф., присв. пам’яті організатора січово-стрілецького руху в Галичині, генерального отамана Українського січового союзу, голови Української Боевої Управи Кирила Трильовського, 17 травня 2007 р. / упоряд., ред. І. Монолатія. – Коломия : Вік, 2007. – С. 9–34.
44. Монолатій І. Українські легіонери. Формування та бойовий шлях Українських Січових Стрільців, 1914–1918 рр. / Іван Монолатій. – К. : Темпора, 2008. – 88 с.
45. Паньків М. Етнографічний територіальний поділ Івано-Франківщини: перехідні зони / М. Паньків // Етнос і культура. – 2008. – № 4/5. – С. 162–169.
46. Паньків М. Покуття / Михайло Паньків // Жовтень. – 1987. – № 2. – С. 100–104.
47. Покуття. Історико-етнографічний нарис. – Львів : Манускрипт – Львів, 2010. – 456 с.
48. Покуття; Покутяни // Енциклопедія Українознавства. Т. 6. – Львів, 1996. – С. 2153–2156.
49. Трофим’як Б. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга пол. ХІХ – перша пол. ХХ ст.) / Б. Трофим’як. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 694 с.
50. Харитон В. Снятин над Прутом. Ч. 1 : Нариси історії міста та околиць від найдавніших часів до початку ХХ століття / Василь Харитон, Михайло Тимофійчук. – Снятин : Прут Принт, 2003. – 224 с.
51. Якимович Б. До початків відродження українського війська. Стрийська сторінка в історії Українського Січового Стрільцтва / Богдан Якимович // Україна. Культурна спадщина. Національна свідомість, державність. – Львів, 1998. – Вип. 1. – С. 693–701.

В статті проаналізовані передумови зародження сечевого движження в регионе, отражен процесс создания сечевых обществ, их практическая деятельность и противодействие со стороны местных властей, раскрыто сотрудничество покутских и буковинских “Сечей”.

Ключевые слова: Покуття, “Сечь”, сечевое движжение, “Народный союз”, Буковина.

The article analyzes the preconditions of a Sich movement in the region, reveals the process of the creation of Sich societies, their practical activity and confrontation from local authorities, the cooperation of “Siches” of Pokuttya and Bukovyna.

Key words: Pokuttya, Sich, Sich movement, “the People’s Union”, Bukovyna.

УДК 94 (477) 1985/1991: 323

ББК 63.3 (4 Укр)

Степан Кобута

“ГАЛИЦЬКА АСАМБЛЕЯ” 1991 РОКУ: ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЕКТ ЧИ СПРОБА РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА?

У статті розглядаються передумови проведення, сутність та зміст прийнятих документів і наслідки спільних сесій Івано-Франківської, Львівської й Тернопільської обласних рад у 1991 році. З’ясовано характер цих заходів, що увійшли в історію під назвою “Галицька асамблея”, їхній вплив на розвиток політичної й економічної ситуації в регіоні та Україні.

Ключові слова: Галицька асамблея, демократичні ради, національно-демократичні сили, незалежність, соборність України.

Цьогорічне двадцятиліття події, яка у свій час опинилася в центрі уваги політичних сил, державних органів, громадськості України, пройшло тихо й практично непомітно. Об’єднана сесія депутатів обласних рад Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей, що відбулася 16 лютого 1991 року у Львові й отримала назву Галицька асамблея, на двадцятому році незалежності України не була удостоєна ні урочистих засідань, ні інших публічних заходів з боку органів державної чи місцевої (на регіональному рівні) влади, ні політичних сил, що відносять себе до національно-